

1

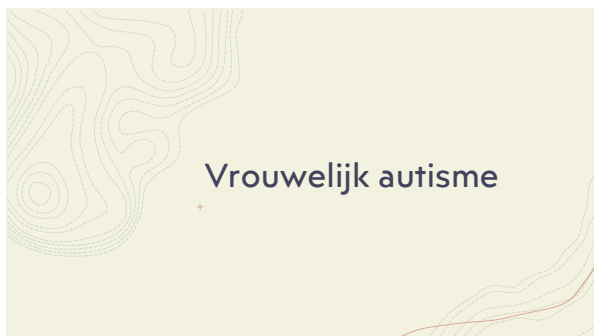

2

3

Enkele cijfers

- prevalentie autisme 1%
- waarvan vrouwen 4:1
- gaat van 5:1 tot 2:1
- verschil afhankelijk van de intelligentie
- verschil afhankelijk van onderzoek

4

Hoe komt het dat er minder meisjes zijn met een diagnose autisme?

5

Hypotheses

- + is XX beschermend?
- + heeft de genetische belasting een ander effect op het vrouwelijk brein? (female protectif effect)
- + speelt testosteron een rol?
- + is autistisch gedrag minder aanvaard bij vrouwen?
- + is de beschrijving van autisme te genderspecifiek?

6

---

nog steeds geen biomarker

focus op gedrag

7

---

erg heterogene oorsprong

grote variatie in fenotype

8

Gedragsskenmerken autisme volgens DSM-5

A. Blijvende tekorten in de sociale communicatie en interactie, zoals blijkt uit:

- + tekorten in sociaal-emotionele wederkerigheid
- + tekorten in het voor sociale omgang gebruikelijke non-verbale communicatieve gedrag
- + tekorten in aangaan, onderhouden en begrijpen van relaties

B. Beperkte zich herhalende gedragsspatronen, beperkte interesses en activiteiten, zoals blijkt uit:

- + stereotype of repetitieve motorische bewegingen, gebruik van voorwerpen of spraak
- + hardnekkig vasthouden aan hetzelfde, star gehecht aan routines of geritualiseerde gedragsspatronen
- + zeer beperkte, gefixeerde interesses die abnormaal intens of gefocust zijn
- + over- of onderreageren op zintuiglijke prikkels of ongewone belangstelling voor zintuiglijke aspecten van de omgeving

C. De verschijnselen zijn aanwezig vanaf de vroegste kindertijd (maar worden soms pas later onderkend).

D. De verschijnselen veroorzaken klinisch significante lijdensdruk of beperkingen in het sociale of beroepsmatige functioneren of in het functioneren op andere belangrijke levensgebieden.

9

C. De symptomen moeten aanwezig zijn in de vroege ontwikkelingsperiode, maar kunnen soms pas volledig manifest worden wanneer de sociale eisen de begrensde vermogen overstijgen. Of kunnen worden gemaskeerd door op latere leeftijd aangeleerde strategieën.

10

**Gedrag
kenmerken**

- subjectief
- te interpreteren
- observaties
- gedragkenmerken worden vaak rigide en stereotiep ingekleurd

11

12

Autism Spectrum
The Autism Spectrum is NOT linear

less autistic very autistic

The Autism Spectrum looks more like:

- Social differences
- interests
- repetitions
- sensory sensitivities
- emotional regulation
- perception
- executive functioning
- other

Terms like "high functioning", "low functioning" and "Asperger" are harmful and outdated.

Autism-sketches

13

?

Zijn de gedragskenmerken te mannelijk ingekleurd?

Bestaat er een vrouwelijk fenotype van autisme?

14

?

Moeten de criteria veranderen om autisme bij vrouwen beter te identificeren?

Is het de verantwoordelijkheid van de clinici om de criteria correct te interpreteren op basis van voldoende kennis over vrouwen met autisme?

15

16

17

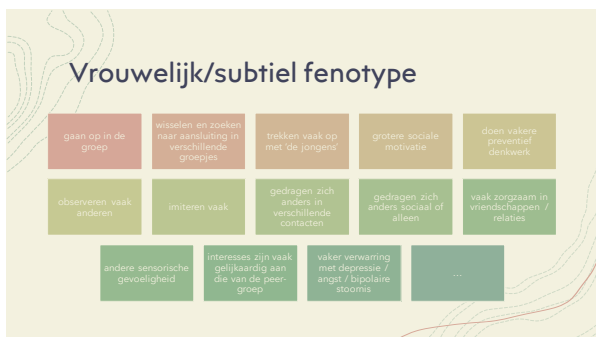

18

Het subtielere fenotype valt echter meer op

- in nieuwe situaties
- bij ingrijpende levensveranderingen
- bij ernstige overprikkeling
- bij het wegvallen of ontbreken van ondersteuning
- in de hersteltijd die nodig is na sociale interactie

19

Tekorten? Ja! Absoluut!

- + maar misschien niet altijd op gedragsniveau
- + wel op cognitief niveau
- + na uitputting veel meer zichtbaar op gedragsniveau

20

Autistische cognitie ✓

- + zwakke theory of mind
- + zwakke centrale coherentie
- + zwakke executieve functies

Beïnvloed door contextblindheid of andere werking/afwezigheid van predictive mind

21

Theoretische kennis van ToM vaak aanwezig

- + maar context speelt een rol bij interpretatie en nuances
- + geeft veel twijfel en onzekerheid
- + voor, tijdens en na
- + kennis geeft geen zekerheid over gedrag

22

Kenmerken

23

Kenmerken jongere meisjes

Rode vlaggen

- + Aanvoelen van anders zijn door ouders
- + Wisselend oogcontact (vooral oiv vermoeidheid en stress)
- + Weinig variatie in contactname
- + Reguleren van contact loopt moeilijker (vooral reageren op...)
- + Beperkte wederkerigheid en sociale signalen (maar minder dan de jongens)
- + Zeer rustig, stil en 'gemakkelijk'
- + Zeer onrustig, angstig en aanhankelijk
- + Andere zintuiglijke verwerking

24

---

routines in huishouden

routines in vriendschappen

routines in communicatie

routines om te ontladen

routines in voeding

routines als houvast

28

Fantasia

- +Vaak meer aanwezig bij meisjes
- +Denkbeeldige vriendjes
- +Identificatie met knuffels, dieren of personages
- +Groot verschil tussen sociale situaties en situaties waarin ze alleen zijn (Cfr volwassenheid)

29

Over- en ondergevoeligheid

Wordt vaker gerapporteerd bij vrouwen met autisme

Uit zich oa in:

- +Eetmoeilijkheden
- +Slaap
- +Kleding
- +Hygiëne
- +...

30

Emoties

- + Moeite met zelfbeeld
- + Herkennen is moeilijk
- + Theoretische kennis wel goed
- + Vaak ongenueanceerde beschrijving van eigen emoties
  - 'ik heb een wilde poep'
  - 'ik ben depressief'
  - 'ik ben moe'

31

Eetpatronen

- + 20-35% van de vrouwen met anorexia nervosa beantwoordt aan de criteria van autisme

Bij autisme:

- + eerder vanuit copingmechanisme om controle te houden
- + zwart-wit interpretatie: dun zijn om erbij te horen
- + in het kader van een doorgedreven interesse
- + ARFID (= niet vanuit zelfbeeld/gewichtsverlies)

32

Bij eetproblemen & autisme

Extra aandacht voor

- + zintuiglijke elementen
- + routines, rituelen en interesses
- + interoceptie
- + algemene voorspelbaarheid

33

Sociale kenmerken

Waarschijnlijk de grootste verschillen met het typisch beschreven autisme

Bij meisjes vaker gezien als

- Verlegen
- Bescheiden
- Hooggevoelig
- Sociaal meegaand

34

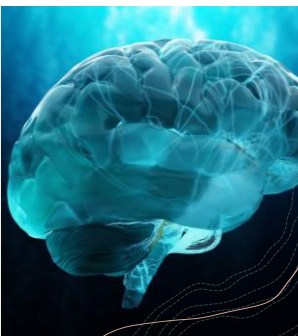

De systematische en analytische aard van het brein wordt vaker ingezet ivv sociale vaardigheden

Maar kennis is niet hetzelfde als kunnen uitvoeren

Meer tijd nodig

Sociale verwachtingen van de omgeving liggen hoger

35

Er is een zekere sociale ontwikkeling nodig

- + Om te kunnen camoufleren
- + Om te kunnen rekening houden met anderen
- + Om te kunnen observeren wat nodig is

In de eerste jaren: sociale verschillen vallen meer op
Vaak nadien wat bijgewerkt
Om tijdens adolescentie terug moeilijker te verlopen

36

37

38

39

Door beperkte ToM

- Perspectiefname is lastiger
- Vaak gevoel van onrecht
- Vaak gevoel van jaloezie
- Moeite met kritiek
- Erg onzeker

40

Vriendschappen

- +1 beste vriendin(nenkliekje)
intens? belastend? zwart-wit
- +Opgaan in de massa
- +Vriendschappen met oudere of jongere kinderen
- +Vriendschappen met jongens
interesses ipv persoonlijkheden
- +Onderhouden van vriendschappen: vaak moeilijk

41

Adolescentie

- +Vaak zeer moeilijke periode voor de meisjes
- +Verwachtingen
- +Psychische kwetsbaarheid (uitputting/controlé)
- +Eenzaamheid
- +Opbouw van zelfbeeld?
- +Hygiëne, menstruatie, BH's

42

43

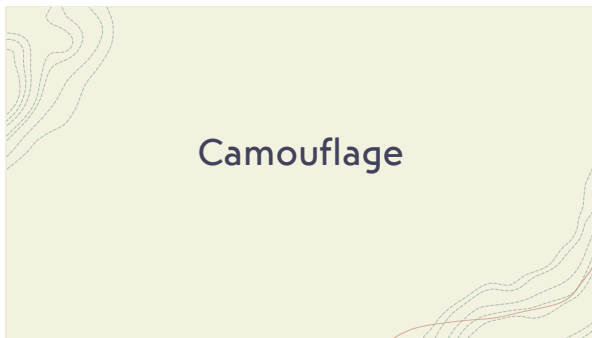

44

45

Camouflage

Wordt meestal met positief effect ingezet ifv

- + zelfbescherming
- + relatie of vriendschappen aangaan
- + relatie of vriendschappen behouden
- + werk vinden en behouden

46

Camouflage

Nefast voor

- + energieniveau
- + angsten
- + mentale en fysieke uitputting
- + eigen identiteitsontwikkeling
- + eenzaamheid
- + focus

"I have spent so much of my life masking that I do not really know who I am" - Autistic women

47

To do

Inzetten op

- Inzichten bijbrengen wat eigen grenzen betreft
- Energiebalans
- Opbouwen ZELFbeeld
- Erkenning/connectie

48

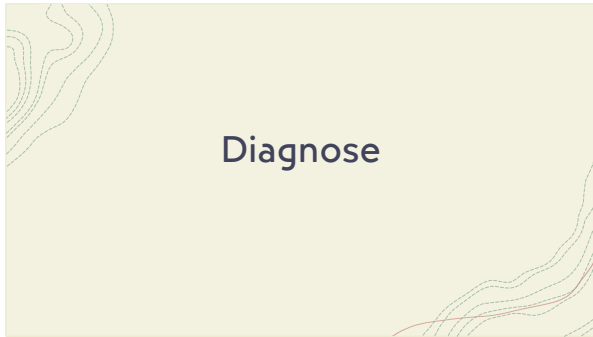

49

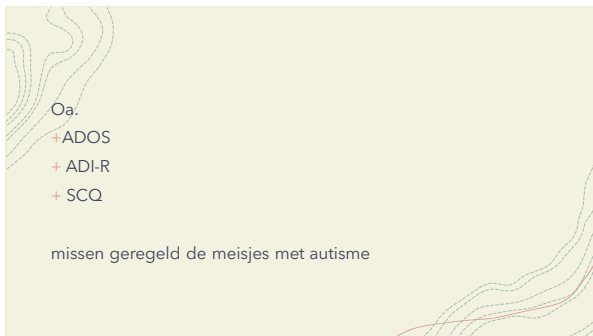

50

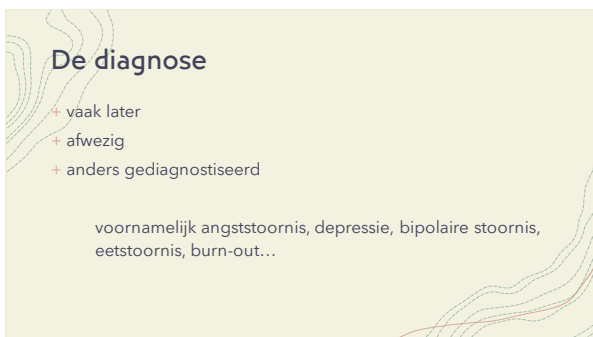

51

Gevolgen aanzienlijk op

- algemeen welzijn
- afhankelijkheid
- opleiding
- mentale gezondheid

55

Na diagnose

- + vaak eerst opluchting
- + rouwproces / aanvaarding
- + grote verandering
- maskers vallen af

56

Seksualiteit en gender

- + Band tussen lichaam en gedachten?
- + Band tussen lijf en hoofd?
- + Zelfbeeld & zelfreflectie
- + Vaker genderfluide
- + Vaker asexueel, lesbisch of biseksueel dan NT
- + Onduidelijkheid in verwachtingen en signalen

57

Opvallend is het aantal vrouwen met autisme dat zich volgens de NAR-onderzoeken niet thuis voelt in de bestaande man-vrouw-hokjes: 21,6 procent, tegen 7,8 procent van de mannen. Ter vergelijking: van de algemene Nederlandse bevolking noemt 3,9 procent zichzelf 'non-binair'.

Ook vaker homo- en bisexualiteit bij vrouwen met autisme dan bij mannen met autisme

Echt meer? Of meer uitkomen voor hun voorkeur?

58

Kwetsbaarheid

- +Eerste seksuele ervaringen
- +Gebrek aan informatie
- +Gebrek aan vaardigheden
- +Te weinig ToM
- +Passiviteit/afhankelijkheid

59

Begeleiding

60

Andere begeleiding nodig bij vrouwen met autisme?

Autisme = autisme
Individualiseren is **ALTIJD** belangrijk
Vertrekken vanuit eigen doelen & eigenheid

Vaak meteen het eerste doel:
na diagnose & erkenning
(her)opbouw van identiteit

61

Doelstellingen vrouwen

psycho-educatie (autistische denkpatronen uitgelegd)
uitzoeken van

- + interesses
- + motivatie
- + identiteit
- + ontspanning
- + zintuiglijke gevoeligheden
- + zintuiglijke noden
- + energiebalans
- + hiaten in kennis / vaardigheden

62

Doelstellingen vrouwen

Na inzicht :
Compenserende doelstellingen
Vaak om druk op zichzelf te verlagen

63

Extra aandacht voor

- + verklaren van de ander
- + inzicht in de ander
- + perfectionisme
- + nuancingering inbouwen
- + compensatietechnieken
- + camoufleren bewust inzetten
- + ontspanning
- + evenwicht (basisrust)

64

Extra aandacht voor

- + perfectionisme
- + nuancingering inbouwen

wat moet en wat mag wegvallen in een routine
verschillende routines voor verschillende momenten
vb als je iets moet overslaan in je ochtendroutine is het haar wassen
visualiseren

65

Extra aandacht voor

- + compensatietechnieken

Opdelen: aanpassen
aanleren
verhelderen

66

Extra aandacht voor

- + camoufleren bewust inzetten

Bewustzijn
Effect op energie
Hersteltijd
Overzicht in tijd

67

Extra aandacht voor

- + ontspanning
- + evenwicht (basisrust)

68

Altijd handig om te weten:

concept van BASISRUST

69

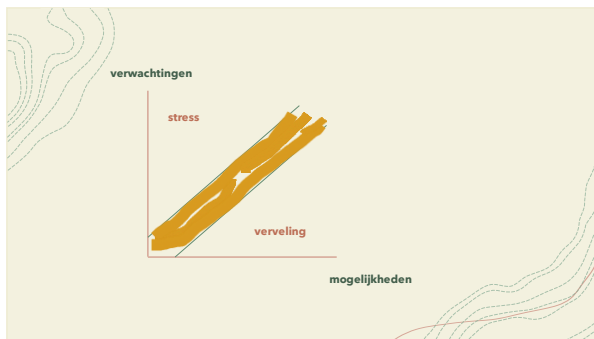

70

71

Interessant

FANN - Els Blijd
Elise Cordaro
Sarah Hendricks
Magali De Reu
Belo Mussche (psychiater)

72

73

---

www.huishelder.be

<p>Pijp en autisme €35,00 incl. BTW [Evening] [Eigen beselven]</p>	<p>Millevoren bij communiceren €22,00 incl. BTW [Evening] [Eigen beselven]</p>	<p>Wakzame zong €35,00 incl. BTW [Evening] [Eigen beselven]</p>
--	--	---

74

Kadootjes

DE VALKUIL VAN OVERSCHATTING

Artikel

Mensen met autisme lopen een groter risico om verkeerd ingeschat te worden wat betreft hun vaardigheden. Vaak gaat het om een overschatting. De mensen uit hun omgeving (ouders, leerkrachten, begeleiders...) richten hen een aantal vaardigheden toe die ze misschien toch niet zo goed beheersen als gedacht. In dit artikel bekijken we hoe dat komt en krijg je ook concrete tips om niet in die valkuil te lopen. We zullen zien hoe een overschatting vaak aan de basis ligt van een onderschatting.

[DOWNLOAD HET ARTIKEL](#)

75

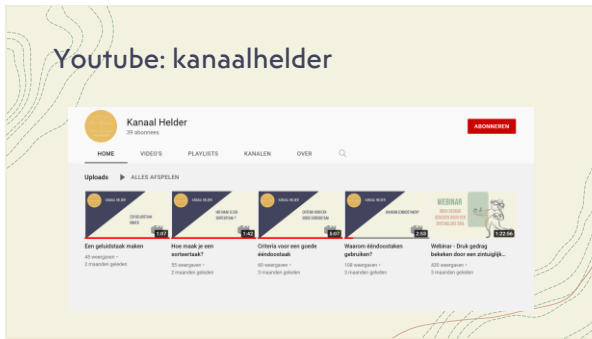

76

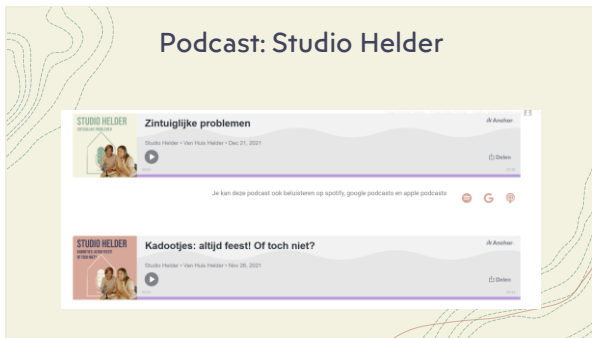

77
